

HAGABLADET

Nr 3/2009

Fjärilshuset på Haga 20 år

DE FJÄRILAR SOM CARL MICHAEL BELLMAN såg på Haga kan varje besökare ännu glädjas åt. Tvärtemot vad man kanske tror är artrikedomen snarare större nu än på Bellmans tid, eftersom vi haft flera varma perioder som lockat hit nya arter. Enligt Bert Gustafsson, fjärilsexpert på Naturhistoriska riksmuseet, har man vid inventeringar i Uppland genom åren påträffat totalt 2 022 olika dag- och nattfjärilar, varav 1 037 förekommer i Ekoparken. Under ett normalår kan man där finna ca 500 arter. För att i det fria få se de exotiska skönheter som möter i Fjärilshuset måste man dock resa långt utanför Sveriges gränser.

Idén att visa fritt flygande fjärilar i växthus med anpassat klimat och växtlighet lanserades i Stockholm 1989. Då invigdes Fjärilshuset på Haga, inrymt i de många växthus som byggts för Haga Trädgård, med det ståtliga Vinterträdgården från 1917 i mitten. Växthusen hade köpts av paret Stephen och Marie Fried. Han var österrikare som redan hade öppnat flera fjärilshus både i hemlandet och utomlands.

Fjärilshuset blev omedelbart ett omtyckt besöksmål. Med tiden blev arbetet med de många fjärilshusen alltför betungande och 2007 såldes Haga-

Gnistrande blå. Bland de 250 olika fjärilsarterna finns skönheter i alla regnbågens färger. Denna Blå Morpbo kommer från Sydamerika.

anläggningen till två unga entusiaster, Mikael Odell och Christer Fredriksson, med brinnande intresse sedan barnben för djur och natur. Mikael kom närmast från arbetet med att bygga upp det naturhistoriska museet Universeum i Göteborg, och Christer hade en akvarieaffär.

Tillsammans driver de nu Fjärilshu-

set med café, butik, utställningar och trädgårdsplanteringar ute och inne. Ett tjugotal anställda håller verksamheten igång. De har glatts åt växande publik-siffror år från år, senast 150 000 besökare 2008. Under sommarhalvåret är Vinterträdgården populär för vigslar och bröllopsmottagningar. Underligt nog avtar besöksantalet markant på >>>

HAGABLADET

är en tidning för natur och kultur vid Haga-Brunnsviken. Den utkommer med fyra nummer per år. Lösnummerpris 10 kr.

REDAKTION:

Ingrid Sjöström,
Sverker Michélsen.

ANSVARIG UTGIVARE:
Märtha Angert
Lilliestråle

HAGA-BRUNNSVIKENS
VÄNNER

info@haga-brunnsviken.org
Box 23224
104 35 Stockholm

Ljusfest vid Brunnsviken 1 november

FÖR ANDRA ÅRET I FÖLJD ANORDNAR Haga-Brunnsvikens vänner en ljusfest på och kring Brunnsviken. Vi vill lyfta fram de rika natur- och kulturmiljöerna kring viken i en mörk årstid, med ett arrangemang som förmedlar glädje, värme och reflexion.

Alla medlemmar samt föreningar, organisationer och företag som finns kring Brunnsviken inbjuds att medverka på olika sätt. Det ordnas ljussättning med marschaller och fyrbåkar på vissa punkter på stränderna. Musik av Gustav III:s

tonsättare Kraus kommer att ljuda från en båt från Strömme Turism och Sjöfart.

Överallt där man kan nå och se Brunnsvikens vatten kan man få uppleva ljus och toner över den trolska vattenspegeln. På några platser även dans och drama. Gå in på vår hemsida www.hagabrunnsviken.org för fler detaljer!

Tid: Söndag den 1/11, kl. 16.00–19.00.

Platser: 1. Polska udden. 2. Cafè Sjöstugan.

3. Radisson Blu Hotel. 4. Bergianska trädgården.

5. Gustav III:s paviljong. 6. Brunnsvikens kanotklubb.

7. Stallmästaregården. På vattnet: musik! VÄLKOMNA!

Foto: SM

Traditionen från Haga Trädgård lever vidare vid Fjärilshusets växthus, där uteserveringen omges av prunkande rabatter.

»»» vintern, då man tycker att längtan till tropisk värme och prunkande växter skulle vara som starkast. Kanske tror folk – felaktigt! – att fjärilarna är färre vintertid.

Parkeringsplats kan ibland vara svårt att hitta för bilburna. Ett tips när Haga norra parkering är full är att åka till Radisson Hotel på Frösundavik, som har en stor parkeringsplats. Därifrån leder en idyllisk gångstig, just upprustad, raka vägen till Fjärilshusets baksida.

Fjärilarna är fortfarande huvudattraktionen. Under ett år kan man här finna drygt 700 individer av ca 250 olika arter från hela världen. I Fjärilshuset med 25 grader året om och hög luftfuktighet kan man följa hela deras livscykel från larv till puppa och färdig fjäril. Det är fantastiskt att få se hur fjärilen befriar sig från puppan och långsamt vecklar ut sina vackra vingar och tar sin första flygtur. Man kan studera dem på nära håll när de slår sig ned på någon tropisk blomma eller kanske på besökarens axel!

I Vinterträdgården och i andra växthus finns också dammar och stora akvarier med glasväggar. Där simmar ett vimmel av stora prydnadskarpar och guldfiskar, i skiftande mönster i vitt,

gult och rött. Här finns också pilgiftsgrodor, ödlor, sköldpaddor och korallrev. Akvarieavdelningen ska växa med fiskar och miljöer från olika världsdelar. Närmast kommer ett par krokodiler att få sin hemvist i den tropiska delen. Flera olika färggranna papegojor håller till i buskagen, och vaktlar kilar omkring nedanför.

Uteserveringen har rustats upp med smäckra paviljonger och rika rabatter. En allé av riktiga palmer klarar att stå ute i vårt klimat; träden får dock en plastregnrock på vintern. Här lever traditionen från Haga Trädgård vidare. Besökare i alla åldrar njuter av att vandra, fika och beskåda härligheterna.

Fjärilshuset är väl ensamt om att kunna använda Bellman som marknadsförare! Hans Fjäriln vingad hör ju till våra mest älskade visor. Men kanske måste man för dagens skolbarn, som gärna gör utflykt till Haga, förklara en del av orden i visan. Vad är paulun, Zefyr, najad? Hur gör kräken när de tillagar sina gröna skjul? Kanske ett uppslag för en utställning i de bortersta växthusen, som bär det passande namnet Bellman!

IS

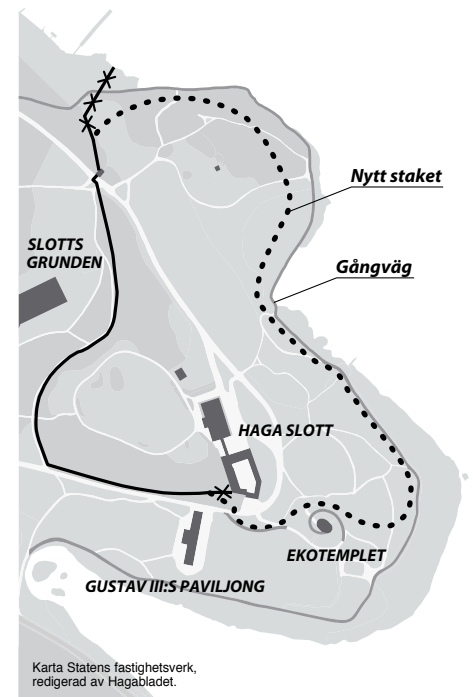
Info om öppettider m.m.:

www.fjarilshuset.se, tel. 08-730 39 81.

Tillgängligheten kring Haga slott

Från ståthållaren på Stockholms slott har nyligen lämnats besked om hur den privata delen av Haga slotts omgivning skall avgränsas, sedan kronprinsessan Victoria med make flyttat in efter bröllopet i juni 2010 (Haga-Brunnsvikens vänner kommenterar beskedet i nästa nummer av Hagabladet):

”På den östra sidan utefter Brunnsvikens strand tillkommer ett nytt staket, med samma utformning som det befintliga staketet. Gångvägen längs vattnet kommer samtidigt att breddas och förstärkas med ny grusyta. Det nuvarande staketet tas till vissa delar bort, bland annat vid småbåtshamnen i norr, vilket medför full framkomlighet utefter stranden runt udden. Promenadstigen där kommer att rustas upp (se bifogad karta). Allmänheten kommer att ha samma tillträde som idag till Ekotemplet och övriga delar av Hagaparken.”

- Befintligt staket
- x-x-x- Befintligt staket som rives
- Nytt staket

Julbord 1 - 22 december

Haga Forum

Konferens • Restaurang

Telefon 08-33 48 44 hagaforum@profilrestauranger.se

Haga slott – ett modernt hem i tiden

AV GÖRAN ALM

I Hagabladet nr 2/2009 berättade Ursula Sjöberg om hur Haga slott byggdes för Gustav IV Adolf och hans familj och om slottets vidare öden under 1800-talet. En betydelsefull period i slottets historia är även 1930- och 40-talen, då slottet blev känt som Hagasessornas och Lillprinsens hemvist. Göran Alm skildrar hur slottet då moderniserades i den kommande boken "Haga – ett kungligt kulturarv". Här följer ett utdrag om en miljö som en ny generations kungligheter är redo att förvalta och förnya.

Ett nytt kapitel i Haga slotts historia inleddes hösten 1932 då prins Gustaf Adolf gifte sig med prinsessan Sibylla av Sachsen Coburg und Gotha och slottet i Hagaparken blev deras hem. Deras bosättning kom att präglas av en modernare syn på inredningskonsten och av ideal som låg i linje med tidens idéer om en mer funktionell inredning och en öppen hemmiljö.

1930-talets hemideal skilde sig radikalt från de sena 1800-talsinredningar som präglade prins August och Terecias bosättning. De kungliga rummen skulle nu vara lättare, ljusare och luftigare och denna ambition var också utmärkande för slottsarkitekten Ragnar Hjorths ombyggnad och nyinredning av slottet, som startade 1932.

Restaureringen karakteriserades av storslagen enkelhet. Funktionalismens krav på strikthet förverkligades

Lekstugan, skänkt av Gustav V, i väntan på att slå upp fönsterluckorna för nästa kull.

Stora salongen på Haga slott gjordes om till vardagsrum inför prinsparet Gustaf Adolf och Sibyllas inflyttning 1932. Slottsarkitekten Ragnar Hjorth har ritat den stramt funktionalistiska spisen. På golvet en tidstypisk så kallad pöl, en rund mjukt stoppad kudde, där man kunde njuta av brasan, samt en matta från Märta Måås Fjetterström. Foto från Husgerådskammaren ca 1940.

i slottssalarna, samtidigt som Hjorth lyfte fram enstaka klassicistiska detaljer från byggnadstiden. Men de få bevarade inslagen i originalinredningen, som dörröverstycken och spegelinramningar, dämpades färgmässigt så att de i det närmaste smälte in i den strama miljön.

I sviten av salonger i huvudvåningen togs alla 1800-talskakelugnar bort och ersattes med stora öppna spisar, så helt präglade av 1930-talets stilideal att de utan vidare hade kunnat placeras i en samtida modern villa. De fem rummen i huvudvåningens stora fil en trappa upp kom att disponeras som matsal, prinsens skrivrum, vardagsrum, prinsessans salong och prinsparets sängkammare. Det är ett tidens tecken att empireslottets stora Salong kom att förvandlas till ett modernt vardagsrum.

Vardagsrummets möbler var inte specialtillverkade för prinsparets bosättning på samma sätt som Carl Malmstens möblemang till vardagsrummet på Ulriksdal 1923 var, utfört som bröllopsgåva till kronprins Gustaf (VI) Adolf och kronprinsessan Louise. Däremot följer grupperingen av möblerna i vardagsrummet på Haga helt mönstret från Ulriksdal. Den stora sittgruppen formerades runt den öppna spisen med en bekväm soffa intill ett

biblioteksbord som centralpunkt. Fåtöljen till vänster om spisen och det stora runda bordet stämmer helt med Ulriksdalsmöbleringen, liksom pölen vid spisen.

Mest känd bland Hagainteriorerna är nog den kungliga barnkammaren, inte minst genom otaliga tidnings-, bok- och filmreportage. I boken *Tre små sessor* som utgavs 1940 skildrades en ljus och hygienisk barnkammare med vitmålade moderna sängar på rad och sittmöbler anpassade efter barnens ålder. Alla fem barnen föddes på Haga slott. De lekte helst i trädgården, där ännu lekstugan, skänkt av farfarsfar Gustav V, står kvar. Ofta gjorde de också utflykter i den omgivande parken tillsammans med barnsköterskan Ingrid "Nenne" Björnberg, som berättat om tiden i en innehållsrik bok.

Häpenheten bland utländska journalister var stor över att ett kungligt hem i Sverige kunde vara så modernt, öppet och demokratiskt. I en minnesbok över prins Gustaf Adolf efter hans död 1947 beskrevs hemmet på Haga som att det formats "smakfullt, kultiverat och utan pretention, lika lämpat för vardag som för fest".

Göran Alm är fil. dr i konvetenskap och chef för Bernadottebiblioteket på Stockholms slott.

På gång runt Brunnsviken

En mängd projekt är aktuella för områden inom och i gränsen till Nationalstadsparken. Våra intresseföreningar följer med och deltar i debatter och remisshantering och Hagabladet bevakar det som sker i detta och kommande nummer.

Berörda områden är främst Albano, Bellevue med Norra länken och Värtabanen, järnvägsövergången vid Bergianska samt Norra stationsområdet. Områdena ingår också i Stockholms översiktsplan, som är under remissbehandling. Désirée Edmar, ordförande i Kommittén för Gustavianska parken, berättar här om två debatter som kommittén anordnat nyligen.

KOMMITTÉN FÖR GUSTAVIANSKA PARKEN har prövat en ny arbetsform under de senaste månaderna. Vi försöker genom vad vi kallar hearings fördjupa våra kunskaper i olika aktuella frågor som berör Nationalstadsparken. Två sådana har ägt rum, båda på Vitterhetsakademien. Idén är att kommitténs medlemmar ska få tillfälle till ingående samtal med en grupp sakkunniga. Vi har också genom Richard Murray inbjudit Förbundet för Ekoparken att delta. I övrigt hade vi föreställt oss, och vi fick detta bekräftat, att det var en fördel att samtal kunde äga rum i en liten grupp. Det blev, som vi hoppades, öppna och sakliga tankeutbyten som kan leda till fortsatta konstruktiva kontakter. Skriftlig dokumentation kommer att finnas tillgänglig senare.

LAGTILLÄMPNINGEN I KUNGL. NATIONALSTADSPARKEN

Vid den första hearingen den 26 maj ställde vi grundläggande frågor om tillämpningen av lagen om national-

stadsparker. Hur har lagskyddet fungerat? Hur blir dess hållfasthet i framtiden? Sakkunniga från främst juridiska och statsvetenskapliga institutioner vid universiteten i Stockholm, Uppsala och Göteborg deltog, liksom Erik Casten Carlberg, som ju en gång skrivit förslaget till lag, och i övrigt bl.a. företrädare för länsstyrelsen, som ju har att tillämpa den. Åke Bouvin, kommitténs rättssakkunnige, inledde med en redovisning av kommitténs frågor och Johan Hirschfeldt, f.d. hovrättspresident, var moderator i det fortsatta samtalet. Det framgick tydligt att inte bara i fallet Nationalstadsparken utan också i andra sammanhang har vi kommit till ett läge där den kommunala planeringsprocessen inte tillåts fungera som den dialog mellan planerare och brukare som lagstiftaren tänkt. Detta leder ju till att planbesluten – efter överklaganden – i ökande utsträckning förs över till domstolarna. Ett memento både för kommunalpolitiker och för oss medborgare.

VÄRTABANANS FRAMTID

Den andra hearingen den 8 september handlade om en fråga som kan synas mera teknisk, men som har betydelse för bevarandet av parkens värden och inte minst för återställandet av Bellevue, nämligen Värtabanans framtid. Banan är ju även en kostnadsdrivande faktor i Norra Stationsprojektet. I samtalet deltog både Stockholms Hamnar och Banverket, liksom bl.a. stadens exploateringskontor och stadsbyggnadskontor. Kommitténs ledamot Ulf Sporrong var moderator. Efter en mycket uppskattad inledning av Christian Laine om Bellevueområdets kulturhistoriska värden, som ju brutalt sargats av

Kartöverlägg. Ovanpå en karta från 1809 över Bellevue har lagts dels senare ingrepp, utfyllnader och byggnader, dels förslagsskiss till åtgärder. Ur "Bellevueparken – program för utveckling av parken", 2009-04-14.

Värtabanans dragning, analyserade vi med de inbjudna deltagarnas hjälp vilka funktioner i hamnen som behöver järnväg, och eventuella förändringar vid en flyttning av containertrafiken. Vissa järnvägsbehov kan komma att kvarstå tills vidare, både för kvarvarande delar av Hamnen och för Fortums eventuellt kommande värmeverk. Man kan diskutera hur dessa kan lösas bäst. Fortfarande råder dock oklarhet om genomförandet av de omfattande bygg- och flyttplaner som kan beröra Värtabanen. De stora projekten läser varandra, som en deltagare uttryckte det. En strategisk helhetssyn saknas, här som i så många sammanhang.

Vår kommitté kommer att fortsätta bevaka dessa frågor.

Désirée Edmar är ordförande i Kommittén för Gustavianska Parken.

Torsdag den 26 november, 18.30

1700-TALETS HAGAPARK OCH DESS ENGELSKA FÖREBILDER

Kolbjörn Waern,

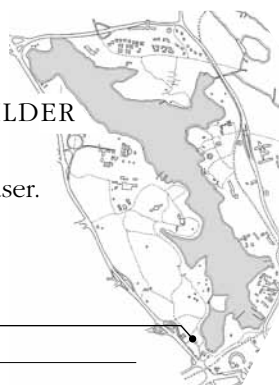
nyttillträdd slottsarkitekt för parkerna på Haga och Ulriksdal, föreläser.

Därefter diskussion om Hagaparkens framtid med

Gunnar Haeger och **Gunnar Björkman,**

Kungl. Djurgårdsförvaltningen.

Entré: 40 kronor. Lokal: Haga Forum, Annerovägen 4.

HAGA-BRUNNSVIKENS VÄNNER

Årsavgift 150 kronor.

Familjemedlem, studerande upp till 25 år: 75 kronor.

Föreningar och företag: 275 kronor.

Plusgiro: 428 37 57-5.

www.haga-brunnsviken.org